

FD

FORSVARSDPARTEMENTET

Høringsnotat

Forskrift om endring i forskrift 16. desember 2021 nr. 3738 om tilskudd til frivillig aktivitet på forsvars- og sikkerhetsområdet (historieformidling)

Utkast av 18. mai 2026

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Bakgrunn.....	3
3	Forsvarsdepartementets forslag	4
3.1	Generelt.....	4
3.2	Forskriftens tittel.....	4
3.3	Tilskuddsordningens tittel	4
3.4	Fjerne begrensningen knyttet til andre verdenskrig.....	4
3.5	Endre formuleringer omkring hvem som kan tildeles prosjektstøtte.....	4
3.6	Utvide prosjektstøtte til også å innbefatte akademisk forskning og forfattervirksomhet	5
3.7	Fjerne ordlyd knyttet til anerkjennelse, informasjonseffekt, nasjonal interesse og ungdom - vektlegge bred offentlighet, formidling og synliggjøring	5
4	Økonomiske og administrative konsekvenser	6
5	Forslag til forskrift om endring i forskrift 16. desember 2021 nr. 3738 om tilskudd til frivillig aktivitet på forsvars- og sikkerhetsområdet	6

1 Innledning

Forsvarsdepartementet sender med dette på høring forslag om endring i forskrift 16. desember 2021 nr. 3738 om tilskudd til frivillig aktivitet på forsvars- og sikkerhetsområdet, heretter kalt tilskuddsforskriften. Forskriften er hjemlet i Stortingets årlige budsjettvedtak.

Forslagene i høringsnotatet knytter seg til tilskudd til historie- og minnekulturprosjekter relatert til andre verdenskrig i forskriftens kapittel 4. Stortinget har vedtatt å utvide tilskuddsordningen til å gjelde forsvarsrelatert historieformidling generelt.

2 Bakgrunn

Forsvarshistorisk museum (FHM) ble opprettet som etat 1. januar 2025, underlagt Forsvarsdepartementet, og overført fra Forsvaret, der organisasjonen het Forsvarets museer. Forsvarets museer var underlagt Forsvarets fellestjenester, en driftsenhet i Forsvaret. Etaten FHM er gitt et mer omfattende samfunnsoppdrag enn Forsvarets museer, og har et styrket budsjett. Etaten har delegert myndighet til å forvalte tilskuddsordningen i kap. 4 av tilskuddsforskriften.

Forsvarsdepartementet viser til Prop. 1 S (2025–2026) Forsvarsdepartementet, kap. 1730 (FHM), post 71. Posten omfatter tilskuddsordninger FHM forvalter. I teksten beskrives to ordninger for tilskudd. Den ene er ordningen for «Tilskudd til historie- og minnekulturprosjekter relatert til andre verdenskrig». Her gis det støtte til prosjekter som er med å bidra til ny kunnskap om og anerkjennelse av innsats for Norge under andre verdenskrig. Denne tilskuddsordningens formål og bestemmelser for tildeling fremgår av tilskuddsforskriften.

Den andre er «Støtte til faglitteratur om norsk okkupasjonshistorie». Det gis støtte til utgivelser av norskspråklige bøker om okkupasjonstiden. Omsøkte prosjekter skal tilfredsstillende vitenskapelige og faglitterære kriterier i henhold til ordningens retningslinjer. Denne ordningen er ikke omtalt i tilskuddsforskriften.

I Stortingets vedtak om saldert budsjett 2026 ble det bevilget 5,688 mill. kroner på kap. 1730, post 71, en økning på 3 mill. kroner sammenliknet med regjeringens forslag. Det fremgår av budsjettavtalen og innstillingene til budsjett 2026 og Innst. 2 S (2025–2026) og Innst. 7 S (2025–2026) at flertallet legger til grunn en tilleggsbevilgning til FHM:

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, viser til budsjettforliket og Innst. 2 S (2025–2026), der bevilgningen på kap. 1730 foreslås økt med (...) 3 mill. kroner under kap. 1730 post 71. [Økningen] skal forsterke den søknadsbaserte ordningen for historieformidling som i dag er avgrenset til annen verdenskrig, samt utvide ordningen til å gjelde forsvarsrelatert historieformidling generelt.¹

Vedtaket som ble fattet innebærer at forskriften bør revideres.

¹ Innst. 7 S (2025–2026) pkt. 3.3.2, kap 1730 og 4730 Forsvarshistorisk museum

3 Forsvarsdepartementets forslag

3.1 Generelt

Som oppfølging av Stortingets vedtak foreslår Forsvarsdepartementet å endre teksten som gjelder tilskuddsordningen beskrevet i kap. 4 av tilskuddsforskriften. I forbindelse med arbeidet har departementet vært i kontakt med FHM, som har sendt inn et innspill til revisjonsarbeidet.

Departementet anser at det er formålstjenlig å forene det som i dag er to tilskuddsordninger under kap. 1730, post 71 til én samlet tilskuddsordning. Det innebærer at som følge av revisjonen endres også innholdet i post 71. Tilskuddsordningen «Støtte til faglitteratur om norsk okkupasjonshistorie» fases ut når ny forskrift trer i kraft.

Med forslaget til ny tekst anser departementet at den reviderte teksten skal være i tråd både med Stortingets føringer, men også i størst mulig grad være i henhold til innspill fra FHM og departementets generelle ambisjon om forenkling.

3.2 Forskriftens tittel

Det foreslås å endre tittelen ved å tilføye «historieformidling». Departementet anser dette som en nødvendig tilføyelse for å reflektere innholdet i kap. 4.

3.3 Tilskuddsordningens tittel

Begrepet «minnekulturprosjekter» fjernes, fordi departementet anser at begrepet ikke reflekterer innholdet i tilskuddsordningen. «Minnekultur» er dessuten et begrep som ikke har en klar definisjon og derfor er vanskelig å operasjonalisere. Tilskuddsordningen vil dreies mot i større grad å vektlegge formidling av forsvarshistorie, og dette bør reflekteres i navnet på tilskuddsordningen. «Historieformidling» velges som ord fordi det innebærer både utvikling og formidling av kunnskap.

3.4 Fjerne begrensningen knyttet til andre verdenskrig

Å fjerne begrensningen knyttet til andre verdenskrig er i tråd med føringen fra Stortinget. Det reflekterer også at forsvarshistorie har pågått i adskillige århundrer og opp til vår samtid. Søknader relatert til 2. verdenskrig er fremdeles velkomne i tilskuddsordningen som en del av forsvarshistorien, men departementet anser at det er sterke faglige argumenter for å belyse forsvarshistorie både før, under og etter 2. verdenskrig.

3.5 Endre formuleringer omkring hvem som kan tildeles prosjektstøtte

Departementet anser at det er dekkende å omtale som kvalifisert til prosjektstøtte organisasjoner, foretak og enkeltpersoner. Formuleringen «og i særlige tilfeller til andre aktører» er vag og har etter departementets syn ingen praktisk funksjon. Dette tas dermed ut.

3.6 Utvide prosjektstøtte til også å innbefatte akademisk forskning og forfattervirksomhet

Departementet foreslår å fjerne begrensningen i tilskuddsforskriften § 10 annet ledd bokstav a og b om at det ikke kan tildeles tilskudd til akademisk forskning og forfatterstipend. Et slikt grep vil legge til rette for den utvidelsen Stortinget har vedtatt, ved at søkergrunlaget utvides.

Ved å inkludere forfattere og akademikere kan de to tilskuddsordningene som omtales i post 71 slås sammen til én. Det gir forenklet tilskuddsforvaltning i etaten.

Det er naturlig å invitere også akademikere og forfattere til å søke om prosjektmidler for å formidle forsvarshistorie. Det er å forvente at søkere fra academia vil bidra til flere forskningsbaserte prosjekter. Forskningsbasert historiefremidling er viktig for et museum med ambisjoner om høy faglig kvalitet og stor troverdighet. Et tilskudd oppfattes også som et godkjentstempel for den enkelte tilskuddsmottaker. En innlemming av forfattere kan resultere i flere, og et større mangfold av, bøker om forsvarshistorie.

En utvidelse vil fortsatt innbefatte frivillige, og dermed også ivareta en opprinnelig intensjon med tilskuddsordningen.

3.7 Fjerne ordlyd knyttet til anerkjennelse, informasjonseffekt, nasjonal interesse og ungdom - vektlegge bred offentlighet, formidling og synliggjøring

Tilskuddsforskriften § 11 angir hvordan søknader om tilskudd skal vurderes.

Ett vurderingskriterium er om prosjektet bidrar til anerkjennelse av innsats under 2. verdenskrig. Departementet foreslår at det i stedet skal legges vekt på om prosjektet bidrar til kunnskap om forsvarshistorie. Departementet mener at anerkjennelse fortsatt vil ivaretas gjennom regjeringens veteranpolitikk, herunder kap. 3 i tilskuddsforskriften. Forskning vil, og skal, kunne avdekke og belyse både positive og negative funn, og det er sentralt at det ikke gis føringer som går på tvers av akademisk frihet. Føringer knyttet til anerkjennelse vil være problematisk i den sammenheng. Det vises i den forbindelse til hovedinstruksen til FHM, der etaten gis i oppdrag å bidra til en opplyst debatt. Departementet vil vektlegge at tilskuddsordningen skal spre kunnskap om forsvarshistorie i befolkningen.

Et annet kriterium er om prosjektet har betydelig informasjonseffekt og er tilgjengelig for en bredere offentlighet. Her foreslås omformuleringer. Formidling og synliggjøring ønskes vektlagt fremfor informasjonseffekt. Det er ønskelig med synlig formidling. Her ser vi for oss produkter i form av artikkel, bok, film, gjenstand, foredrag, rollespill eller annet. Hvilken informasjonseffekt slike produkter vil ha, lar seg vanskelig vurdere, og begrepet informasjonseffekt foreslås derfor fjernet. Videre foreslås en språklig forenkling fra «bredere» til «bred» offentlighet.

Et ytterligere vurderingskriterium er om prosjektet har nasjonal interesse. Her mener departementet at også lokalhistorie er relevant og ønskelig å belyse – i seg selv eller som del av en større historie. Kriteriet nasjonal interesse anses som unødig begrensende.

Et siste kriterium er at ungdom er prioritert målgruppe. Det er ikke i tråd med etatens hovedinstruks, der det vektlegges at FHM skal være attraktivt og relevant for hele

befolkningen. Departementet anser at hele befolkningen – ungdom inkludert - bør være målgruppe også for tilskuddsordningen – som søkere og som brukere av produkter. Det er dessuten vanskelig å identifisere akkurat hvilke prosjekter/produkter som kan tenkes å appellere til ungdom. Kriteriet er etter departementets syn både unødig begrensende og vanskelig å operasjonalisere.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget antas å ikke ha økonomiske konsekvenser.

Endringen antas å forenkle tilskuddsforvaltningen til FHM. Sammenslåingen gir etaten større oversikt og handlingsrom til å se alle søknader under ett. Fristen blir den samme for alle typer søknader, og etaten kan balansere tilskudd til bredden av prosjekter. Forslaget antas å øke antall søknader til tilskuddsordningen, men til gjengjeld vil det kun finnes én tilskuddsordning, mot tidligere to.

5 Forslag til forskrift om endring i forskrift 16. desember 2021 nr. 3738 om tilskudd til frivillig aktivitet på forsvars- og sikkerhetsområdet

I

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om tilskudd til frivillig aktivitet *og historiefremidling* på forsvars- og sikkerhetsområdet

§ 1 bokstav c skal lyde:

historiefremidling på forsvars- og sikkerhetsområdet i kapittel 4 er å *spre kunnskap om forsvarshistorie i befolkningen.*

Tittelen på kapittel 4 skal lyde:

Kapittel 4. Tilskudd til *historiefremidling på forsvars- og sikkerhetsområdet*

§ 10 skal lyde:

§ 10 Hvem og hva det kan tildeles tilskudd til

Forsvarshistorisk museum kan tildele prosjektstøtte til organisasjoner, foretak *og enkeltpersoner.*

Prosjektstøtte kan tildeles til en søker som kan dokumentere at prosjektet

- a. ivaretar formålet i § 1 bokstav c
- b. har god budsjettbalanse
- c. har andre inntektskilder eller inkluderer frivillig egeninnsats.

Det tildeles ikke tilskudd til *museumsdrift*, oppføring og rehabilitering av bygninger, samt drift og vedlikehold av Forsvarets utrangerte materiell.

§ 11 skal lyde:

§ 11 Hvordan søknaden blir vurdert

I vurderingen av om det skal tildeles prosjektstøtte skal det legges vekt på om prosjektet

- a. bidrar til *kunnskap om forsvarshistorie*.
- b. *bidrar til formidling og synliggjøring, og er tilgjengelig for en bred offentlighet.*

II

Ikrafttredelse og overgangsregler

Forskriften trer i kraft 1. august 2026.